

- Romanovskyi, O. H., Hrynova, V. M., & Rezvan, O. O. (2018). Mentalni karty yak innovatsiyni sposib orhanizatsii informatsii v navchalnomu protsesi vyshchoi shkoly [Mental charts as an innovative way of organizing information in a higher school educational process]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia [Information technology and learning tools]*, 2(64), 185-196 [in Ukrainian].
- Shkliar, V. M. (2015). Vykorystannia statystychnykh metodiv u pedahohichnykh [Use of statistical methods in pedagogical]. *ScienceRise*, 12(5), 39-43. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/text_2015_12\(5\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/text_2015_12(5)_10) [in Ukrainian].
- Sobchenko, O. M. (2010). Zdibnosti u strukturi emotsiynoho intelektu yak faktor formuvannia osobystosti [Abilities in the structure of emotional intelligence as a factor of personality formation]. *Nauka. Relihiia. Suspilstvo [Science. Religion. Society]*, 4, 84-87 [in Ukrainian].
- Tambovska, K. (2010). Intelektualna kultura yak skladova profesiinoi kompetentnosti vchytelia [Intellectual Culture as a Constituent of Teacher's Professional Competence]. In Z. P. Bakum (Ed.) *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly [Higher and Secondary School Pedagogy]* (Vol. 30, pp. 348-352). Kryvyi Rih [in Ukrainian].
- Tereshchenko, N. V. (2012). Intelekt-karty – suchasni innovatsiini sotsialnitsehnologii navchannia v systemi osvity [Smart cards are modern, innovative social learning technologies in the education system]. *Scientific Works Collection Scientific Notes*, 14(1), 139-145 [in Ukrainian].

IRINA PROTSENKO

Place of work: Sumy state pedagogical university after named A.S.Makarenko

Country: Ukraine

E-mail: procenkoira83@ukr.net

INTELLIGENCE OF FUTURE PROFESSIONALS IN RESEARCH CULTURE: A THEORETICAL ASPECT

The article describes the essence of the concept «research culture», «pedagogical state». The main functions are characterized: gnostic, informational, communicative, humanistic, regulatory; components of a research culture: a research worldview that is part of the scientific worldview; research thinking is the ability of human thinking to carry out research activities, the result which is the acquisition of knowledge; research ethics, which is a set of ethics and partnerships in a research environment.

The complex research skills as a basis of research culture is analyzed. Particular attention is paid to the intellectual component of the research culture. The pedagogical conditions of formation students' intellect within the framework of the research culture in the process of learning have been clarified: formation of intellectual and creative investigative environment; psychological and pedagogical support of research activities; motivation for investigative activity; activation of multidimensional learning activities students. The main components of the research culture are identified.

Key words: *research culture; research skills; intelligence; pedagogical state; development of students' intelligence.*

Одержано 07.09.2019

УДК 378.046–021.66:069.1

DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2019.74.196659>

НАТАЛІЯ ПУСЕПЛІНА

ORCID: 0000-0003-4318-4113

(Полтава)

Place of work: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: pusnatalia@gmail.com

СТВОРЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ МУЗЕЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОГРАМИ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ

У статті розкрита проблема створення та реалізації музейно-педагогічної програми у підготовці майбутніх викладачів вищої школи, використання освітнього потенціалу музеїв вишу.

З'ясовано доцільність використання колекцій із науково-дослідницькою та освітньо-виховною метою, розповсюдження знань, закладених у першоджерелах; спрямованість виховного процесу на розвиток ініціативи та самостійності особистості, виховання естетичного смаку, моральності, формування світогляду, творчої активності; усвідомлення здатності музеїв нести інформацію про навколишній світ та про наочно-порівняльні способи одержання цієї інформації передбачає необхідність розробки та реалізації музейно-педагогічної програми у системі підготовки магістрів до професійної діяльності.

Ключові слова: *музей; музейно-педагогічна програма; музейно-педагогічна діяльність; освітній потенціал музею.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Актуальність ефективності підготовки педагога в руслі завдань реформування освіти України, формування конкурентноздатного фахівця, зумовлює необхідність удосконалення педагогічного процесу вищої школи та системи його наукового та навчально-методичного забезпечення. У зв'язку з цим актуалізується значення музею як центру культурно-освітнього середовища, що утілює світоглядні та соціокультурні потреби особистості та суспільства.

Аналіз історико-педагогічних джерел дає можливість стверджувати, що освітньо-виховна діяльність музею завжди об'єднувала навколо себе відомих педагогів свого часу (Н. Корф, В. Острогорський, І. Паульсон та ін.) і полягала в організації виставкової та видавничої діяльності, пропагуванні вітчизняної і зарубіжної

педагогіки, виготовленню навчальних наочних посібників та була підпорядкована головній меті – подальшому розвитку вітчизняної народної освіти і педагогіки (Гогиберидзе, & Чесняк, 2007, с. 3).

Так, ще наприкінці XIX – початку XX ст. виникають музеї при земствах, губернських архівних комісіях, наукових товариствах. Наприклад, музей Полтавського губернського земства (1891 р.) відкрито з ініціативи відомого вченого-природознавця В. Докучаєва, який передав у дар музею велику природничу колекцію (4 тис. зразків різних ґрунтів, 500 зразків гірських порід, 800 рослин). Пізніше до музею надійшли археологічні колекції – пам'ятки неоліту, бронзового віку, епохи Київської Русі, а також великі етнографічні збірки – українські килими, плахти, рушники, вишивки, посуд, різьблення по дереву тощо. Музей мав відділи: геологічний і палеонтологічний, ґрунтів, зоологічний, ботанічний, археологічний, нумізматичний, практичний (корисні копалини, сільське господарство, промисли) і етнографічний. У фондах музею зберігалось понад 20 тис. предметів. Як свідчать джерела, музей підтримував зв'язки з багатьма освітніми установами регіону (*Отчетъ о естественно-историческомъ музеѣ*, 1908, с. 12).

Аналіз основних досліджень і публікацій. Музейна діяльність найбільш досліджена в музеєзнавчій та історико-краєзнавчій підготовці (Н. Ганнусенко, В. Дукельський, Р. Маньковська, Г. Мезенцева, О. Січкарук, Л. Шляхтіна, М. Юхневич та ін.). Проблема використання виховного потенціалу музеїв досліджувалася Т. Белофастовою, О. Вансловою, Ю. Ключко, М. Нагорським. Функціонування музеїв у загальноосвітній та вищій школі, переважно з навчальною метою, вивчалось І. Лаксій, Ю. Омельченком, Л. Пелькіною, М. Решетніковою. До проблеми музеїв як чинника професійної підготовки вчителя зверталися О. Беца, Є. Герасименко, Л. Данилова, Ю. Павленко, Б. Столяров.

Метою статті обрано визначення основних цілей, завдань, етапів створення та реалізації музейно-педагогічної програми у системі підготовки майбутніх викладачів вищої школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зарубіжний досвід свідчить, що у США з 1969 р. створений спеціальний Центр підготовки учителів до роботи у музеях різних профілів, Інформаційно-методичний центр музеїв Смітсонівського інституту, до структури якого входять шістнадцять музеїв, Вашингтонська Національна галерея пропонує стажування для педагогів, розробку музейно-педагогічних програм (доповнення до навчальних предметів) та «учительських пакетів», в основі яких лежить концепція «навчання як процес досліджень, експериментів і відкриттів». Видавнича діяльність таких центрів уключає підготовку та видання навчальних посібників і методичної літератури з різних аспектів взаємодії музеїв і освітньо-виховних закладів.

У Законі України «Про музеї та музейну справу» музеї визначаються як «культурно-освітні та науково-дослідні заклади, що призначені для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до надбань національної та світової історико-культурної спадщини. Основними напрямками музейної діяльності є культурно-освітня, науково-дослідна діяльність, комплектування музейних зібрань, експозиційна, фондова, видавнича, реставраційна, пам'яткоохоронна робота» (*Про музеї та музейну справу*, 1995, с. 1).

Отже, використання колекцій із науково-дослідницькою та освітньо-виховною метою, розповсюдження знань, закладених у першоджерелах; спрямованість виховного процесу на розвиток ініціативи та самостійності особистості, виховання естетичного смаку, моральності, формування світогляду, творчої активності; усвідомлення здатності музеїв нести інформацію про навколишній світ та про наочно-порівняльні способи одержання цієї інформації передбачає необхідність розробки та реалізації музейно-педагогічної програми у системі підготовки магістрів до професійної діяльності.

Музейно-педагогічну програму науковці розглядають як науково-методичну послідовність педагогічного процесу, що має комплексний характер, включає в себе блоки навчальних дисциплін та забезпечує послідовний розвиток, виховання і навчання особистості музейними засобами (Столяров, 2004, с. 209).

Розроблена нами програма для підготовки здобувачів освітнього ступеня магістр за спеціальністю «011 Освітні, педагогічні науки» у процесі вивчення дисциплін «Педагогіка вищої школи» та «Андрагогіка в системі педагогічних наук» має наступні компоненти: цільовий, мотиваційно-стимулюючий, змістовий, операційно-діяльнісний та узагальнюючо-результативний.

Цільовий компонент включає мету, завдання і принципи практичної реалізації. Метою є формування професійної готовності забезпечувати досягнення мети виховання засобами музейно-педагогічної діяльності. Основними завданнями нами визначено: реалізація освітньо-виховного і науково-дослідницького потенціалу музею; забезпечення єдності виховання, навчання і розвитку особистості майбутнього педагога в умовах спеціального організованого музейного середовища.

Здійснюючи практичне втілення програми в умовах вищого педагогічного навчального закладу, виділяємо основні принципи, що забезпечують оптимальну реалізацію мети і завдань: суб'єктності, гуманізації, цілісності, стимулювання до самовиховання, актуальності, опори на позитивне, поєднання теорії і практики, самостійного вибору, культуровідповідності, систематичності, наступності, доступності, наочності, науковості.

Мотиваційно-стимулюючий компонент набуває найбільшої ваги на першому, діагностико-підготовчому етапі, оскільки на ньому відбувається початкове ознайомлення із загальними засадами музейно-педагогічної діяльності та можливостями їх використання у процесі вивчення дисципліни «Педагогіка вищої школи» (V курс). Формування інтересу залежить від педагогічної майстерності викладача, вміння емоційно, переконливо і цікаво представити матеріал.

Змістовий компонент розкриває виховний, навчальний і науково-дослідницький напрям.

Виховний – полягає у формуванні музейної і загальної гуманітарної культури, професійно-педагогічного мислення, високої моральної самосвідомості, Реалізуємо на діагностико-підготовчому (V курс), прагматично-діяльнісному та креативно-узагальнювальному (VI курс) етапах діяльності.

Навчальний напрям передбачає вивчення теорії та практики музейно-педагогічної діяльності у вітчизняному і зарубіжному освітньому досвіді та використання у змістовому модулі виховної роботи виробничої педагогічної практики у старшій школі (V курс) та у вищій школі (VI курс). На діагностико-підготовчому етапі найбільша увага зосереджується навколо питань попереднього вивчення особистісних можливостей кожного магістранта реалізувати освітньо-виховний потенціал музею у відповідності до виявлених здібностей. Прагматично-діялісний етап передбачає втілення завдань програми у процесі вивчення курсу «Андрогогіка у системі педагогічних наук». На креативно-узагальнювальному – найбільшій ваги набуває самовиховання та саморозвиток особистості, здійснення творчого підходу у процесі реалізації завдань виробничої педагогічної практики у вищій школі (підготовка та проведення тематичних екскурсій у музейному комплексі вишу, організація та реалізація виховних заходів у музейному середовищі).

Науково-дослідницький напрям реалізується через опрацювання матеріалів кімнат-музеїв, їх систематизацію у навчально-наукових публікаціях і повідомленнях.

Операційно-процесуальний компонент програми містить основні методи, форми і засоби навчально-методичного супроводу (методи: розповідь, пояснення, бесіда, навчальна дискусія, демонстрація, ілюстрація дидактично-ігровий метод; форми: консультації, екскурсії, презентації, виставки, факультативні заняття, усі види педагогічної практики, самостійна робота).

Оцінювально-результативний компонент відображує результат педагогічного процесу на основі теоретичних знань, практичних умінь і навичок, значущих особистісних рис та досвіду, що забезпечує ефективне використання музейного потенціалу у виховній взаємодії.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Музейно-педагогічна програма у системі підготовки магістрів передбачає участь різних суб'єктів, зокрема викладачів, музейних працівників, які виступають у ролі консультантів, керівників педагогічних практик, наукових гуртків і проблемних груп, учасників наукових конференцій, презентацій, екскурсій, виховних заходів у музейному середовищі та інших форм музейно-педагогічної діяльності.

На нашу думку, забезпечення ефективності практичного втілення програми є наявність організаційно-педагогічних умов: спеціально організованих, педагогічно доцільних, суб'єкт-суб'єктних відносин; створення навчально-виховного музейно-педагогічного середовища; інтеграцію складників музейно-педагогічної діяльності й виховного змісту загальнопедагогічних дисциплін.

Таким чином, переосмислення сучасної освітньої концепції музею, що базується на аксіологічно-антропоцентричному підході, використання його потенціалу у системі підготовки майбутніх викладачів вищої школи, дає змогу реалізувати його можливості як унікального освітньо-виховного центру передачі наукового, художнього, історичного досвіду поколінь, діалогу культур, створення необхідних умов для самореалізації особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Гогіберідзе Г. М., Чесняк М. Г. Формирование музейной педагогики. *Преподавание истории в школе*. 2007. № 8. С. 3–5. Отчет о естественно-историческом музее Полтавского Губернского Земства за 1908 годъ. Полтава, 1908. С. 12. Про музеї та музейну справу: Закон України від 29 черв. 1995 р. № 249/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 25. С. 191.
- Столяров Б. А. Музейная педагогика. История, теория, практика. Москва : Высш. шк., 2004. 216 с.

REFERENCES

- Gogiberidze, G. M., Chesnjak, M. G. (2007). Formirovanie muzejnoj pedagogiki [The formation of museum pedagogy]. *Prepodavanie istorii v shkole [Teaching history at school]*, 8, 3-5 [in Russian].
- Otchet o estestvenno-istoricheskom muze Poltavskago Gubernskago Zemstva za 1908 god [Report on the Natural History Museum of the Poltava Provincial Zemstvo in 1908]. (1908). Poltava [in Russian].
- Pro muzei ta muzeinu spravu [About museums and museum work]. № 249/95-BP. (1995). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine]*, 25, p. 191 [in Ukrainian].
- Stoljarov, B. A. (2004). *Muzejnaja pedagogika. Istorija, teorija, praktika [Museum pedagogy. History, Theory, Practice]*. Moskva: Vyssh. shk. [in Russian].

NATALIA PUSEPLINA

Place of work: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: pusnatalia@gmail.com

CREATION AND IMPLEMENTATION OF THE MUSEUM-PEDAGOGICAL PROGRAM IN THE MASTERS' TRAINING SYSTEM

The significance of the effectiveness of teacher training in line with the tasks of reforming the education of Ukraine, the formation of a competitive specialist, necessitates the improvement of the pedagogical process of higher education and the system of its scientific and educational and methodological support. In this regard, the importance of museum as a centre of cultural and educational environment that embodies the ideological and socio-cultural needs of the individual and society is actualized.

Usage of collections for research and educational purposes, distribution of knowledge contained in primary sources; the orientation of the educational process to the development of initiative and independence of an individual, education of aesthetic

perception, morality, formation of outlook, creative activity; awareness of the ability of museums to carry information about the world around them, and of visual and comparative ways of obtaining this information, implies the need to develop and implement a museum-pedagogical program in the system of preparing masters for professional activity.

We have developed a program for preparation of candidates for the master's educational degree in specialty "011. Educational, Pedagogical Sciences" in the process of studying the disciplines "Higher School Pedagogics" and "Andragogics in the System of Pedagogical Sciences", and it has the following components: target, motivational-stimulating, contents, operative-activity and generally-productive.

Its main tasks have been defined: realization of upbringing and educational potential of the museum; ensuring the unity of education, training and development of the future teacher's personality in a specially organized museum environment.

Implementing the program practically at a higher educational institution, we identify the basic principles that ensure the optimal realization of the goal and objectives: subjectivity, humanization, integrity, stimulation to self-education, relevance, support for the positive, the combination of theory and practice, self-esteem, systematic, continuity, availability, clarity, scientific.

The museum-pedagogical program in the system of masters' training involves the participation of various subjects, including teachers, museum workers, who act as consultants, leaders of pedagogical practices, scientific circles and problem groups, participants of scientific conferences, presentations, excursions, educational events in the museum environment and other forms of museum-pedagogical activity.

Keywords: museum; museum-pedagogical program; museum-pedagogical activity; educational potential of the museum.

Здержано 03.09.2019.

УДК 376.1

DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2019.74.196664>

ЮРІЙ СТЕЖКО

ORCID: 0000-0002-0226-8081

(Київ)

Place of work: National Aviation University of Kyiv

Country: Ukraine

Email: istezhko@ukr.net

САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В РЕАЛІЯХ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті висвітлюється феномен постправди як чинника самовизначення особистості в українських інформаційних реаліях. Проводиться думка, що лібералізація обігу інформації обумовила формування у свідомості незрілої молоді постправди як оманливого уявлення про дійсність. За несформованості критичного мислення, нездатності углядіти маніпулятивну спрямованість інформації молоде покоління впадає в оману постправди. В уточненому визначенні під постправдою розуміється образ дійсності, свого роду симулякр, створений суб'єктом на основі засвоєння інформації в проекції на власні ціннісні орієнтації, здоровий глузд та життєвий досвід поза критичним аналізом. Перебуваючи у полоні постправди, людина вбачає в ній не нав'язаний ззовні оманливий образ дійсності, а наслідок свідомого самовизначення, власного пізнання дійсності. У статті наводяться лінгвістичні прийоми представлення інформації задля формування бажаної постправди, серед яких чільне місце посідає софістика. Окремо розглядаються спроби маніпулювання свідомістю молоді, спекулюючи на ментальних особливостях українства. Феномен постправди несе соціальні ризики тим, що, неспростована вчасно, вона з буття індивідуального ідеального об'єктивується у форму громадської думки і в подальшому функціонує незалежно від свого першоджерела, здійснюючи реальний вплив на суспільні настрої. Обґрунтовується необхідність формування критичного мислення молоді, націленості на оволодіння істиною замість технологічно впровадженій у свідомість постправди. Умовою ефективного протистояння інформаційному маніпулюванню свідомістю молоді бачиться, з одного боку, політична воля національного істеблішменту, високі стандарти відповідальності засобів інформації, а з іншого – диверсифікація джерел інформації, опанування англійською мовою як складовою комунікативної компетентності.

Ключові слова: постправда; інформація; маніпуляція; свідомість; демократія; постмодернізм; ментальність.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Інформація є основним споживчим продуктом суспільства XXI століття, інформацією просякнуті усі сфери буття. Як зазначає С.Ягодзінський, «інформаційна діяльність стає атрибутом, невід'ємною складовою не лише владних, економічних, політичних мереж, так і окремого індивіда» (Ягодзінський, 2015, с. 50). Але роль інформації у формуванні особистості не є однозначною. Поряд з безумовною значимістю для інтелектуального зростання молоді маємо зразки інформаційного маніпулювання свідомістю. Замість того, щоб нести істину, інформація використовується для формування так званої постправди, – потужного технологічного ресурсу впливу на самовизначення особистості.

У лексичний обіг термін «постправда» (post-truth) увійшов з легкої руки С.Тесіча та набув поширення, головню, для позначення феномену суб'єктивного засвоєння інформації поза її раціональним осмисленням, як альтернатива як неприкритому фейку, так і достовірності. Повсякдення молоді просякнуте утилітарними інформаційними технологіями, під впливом яких і визріває симулякр на замовлення – постправда. Звернутися до теми постправди нас змусило прагнення пролити світло на педагогічну проблему, обумовлену лібералізацією у сфері поширення інформації.